De Tovenaar van Apeldoorn

Niet te missen als je vanaf de Jachtlaan de Soerenseweg ingaat: een statig, torenhoog huis, precies op de splitsing Badhuisweg-Soerenseweg. Ervoor een puntvormig stukje grond vol grote keien, wat het pand een bijzondere aanblik geeft. Meer dan 100 jaar oud, met een rijke historie. Eens waren er twee winkels gevestigd. Later woonde hier 'De Tovenaar van Apeldoorn', die landelijke bekendheid verwierf. Wat is het verhaal achter Soerenseweg 67?

Toen het huis werd opgeleverd in 1919 werd naar alle waarschijnlijkheid een begrafenisondernemer de eerste eigenaar. Onderdeel van het huis was namelijk een grote stalling voor een koetswagen of wel lijkkoets, die de kist van de overledene vervoerde bij begrafenissen op de begraafplaats. Deze was aan de overkant van de weg en sinds 1900 in gebruik. De hoge ramen aan de zijkanten van het huis getuigen nog van deze stalling.

ZATERDAG a.s. OPENING van het Comestibleshuis

„Berg en Bosch"

SOERENSCHEWEG 67 hoek Badhuisweg.

Kruidenierswaren. — Fijne Vleeschwaren. Delicatessen. — Conserven. — Chocolade- en Suikerwerken.

Beleefd aanbevelend,
C. DAMSTÉ—ATTEVELT.

ZATERDAG 14 JULI OPENING van de RIJWIEL- en MOTOREN REPARATIE-INRICHTING

„Berg en Bosch"

SOERENSCHEWEG 67 hoek Badhuisweg.

Beleefd aanbevelend, A. DAMSTé

Aankondiging van opening van de 2 winkels aan huis, 14 juli 1934.

Ondertrouwd:
J. J. Halbertsma
Arts,
Wedr. van J. A. VAN REGTEREN ALTENA,
en
Jonkvrouwe G. M. Bas Backer
Amsterdam, Apeldoorn,
30 Mei 1934.
Eenige en algemeene kennisgeving.

ONDERTROUWD:
A. D. J. R. Damsté
en
C. Attevelt
Apeldoorn, Boschweg 28
Zwolle, Tuinstraat 61
28 Mei 1934.
Toekomstig adres:
Soerenscheweg 67.

W. H. GISPEN
ARTS
IS ZOT
MAANDAGMORGEN
AFWEZIG
De andere doctoren nemen
waar.

N. H. BIEGMAN
Vroedvrouw.
HEEFT DE PRAKTIJK
HERVAT.

1 huis, 2 winkels

In de jaren 30 kreeg het pand een compleet andere functie. Het echtpaar (Sinninge) Damsté ging er wonen en deden iets bijzonders, zeker voor die tijd. In juli 1934 begonnen man en vrouw ieder een eigen winkel, op dezelfde dag. Aan de voorkant van het huis startte de vrouw des huizes, Cor Damsté-Attevelt, het 'Comestibleshuis Berg en Bosch': een kruidenierszaak met delicatessen. Haar echtgenoot Arnoud Damsté begon aan de zijkant (in de voormalige koetsstalling) met zijn reparatiezaak voor fietsen en motoren. Helaas sloeg het noodlot toe. Begin 1937, vlak na de bevalling van haar eerste kindje - zoon Ruud- , overleed moeder Cor aan de gevolgen van wat toen kraamvrouwenkoorts heette. Na enkele jaren hertrouwde Arnoud: zijn nieuwe vrouw Anna zette de kruidenierszaak voort. Samen kregen zij nog drie dochters.

Comestibleshuis (kruidenierszaak) aan de voorkant, fietsenmakerij aan de zijkant.
Links Cor Attevelt, de eerste vrouw van Arnoud Damsté.

In de oorlog

De oudste van deze drie dochters, Pum Damsté, is inmiddels 81 maar weet zich het huis uit haar vroege jeugd nog goed te herinneren. "In de oorlog werd de aanvoer van nieuwe voorraad voor de kruidenierszaak steeds slechter. Bovendien was alles op rantsoen, mensen konden amper nog iets kopen. Mijn vader werd ook nog opgepakt, om dwangarbeid te verrichten in Duitsland." Net als vele Apeldoornse mannen kwam hij in kamp Rees terecht. En net als zovelen sprak ook hij nooit over die tijd. "Mijn moeder heeft toen de kruidenierszaak gesloten, het leverde niets meer op. We hadden wel profijt van de voorraad die we nog hadden, vooral van meel. Een kennis van mijn moeder bakte er brood van."

Magische tovenarij

Vader Arnoud ging na de oorlog door met zijn fietsen- en motorenzaak, maar hij ontwikkelde nog een tweede, bijzondere carrière, die hem de nodige faam opleverde. Hij had altijd een grote voorliefde voor elektrotechniek gehad en vooral over magnetisme had hij een schat aan kennis opgebouwd. Met die kennis kon hij 'magische trucs' uitvoeren waar het publiek zich aan vergaapte. Het begon in de etalage van zijn zaak. Daar stond bijvoorbeeld een fietslampje op een jeneverglaasje. Gooide je een cent in een kastje aan de muur, dan ging dat lampje zomaar branden. Of er stond een beeldje van een kabouter, dat een deurtje open of dicht deed als je erom vroeg. Verbazingwekkende taferelen, waardoor het regelmatig zwart zag van de mensen

Uitvinders periode +/- 1948 – 1962

Donderdag 12 Januari 1949
„La Bordelaise", Hoofdstraat

DOORLOPENDE VOORSTELLING
van 7.30 tot 10.30 uur n.m.

Heeft de heer Sinnaghe Damsté het auto- en motorvrijdend publiek in zijn macht?

Sensationele experimenten

Toegangsprijs f 0.75

KAARTEN VERKRIJGBAAR:
Soerenseweg 67b. Tel. 2030
L. v. d. Sink, Badhuisweg 105
Kantoorboekhandel Lejongs, Assinestraat 80

ER LEEFT IN ONS MIDDEN EEN TOVENAAR

Karakteristieke panden

Al eerder besteedden we in Wijknieuws aandacht aan het fenomeen 'karakteristieke panden'. Dit zijn panden, die door de gemeente zijn aangewezen. Soerenseweg 67 is zo'n pand.

Waarom? In de beschrijving van het pand staat onder meer:

- Het pand is van groot belang voor de vroege ontwikkelingsfase van Sprengenbos.
- Het is van hoge beeldbepalende waarde vanwege de bijzondere visueel-ruimtelijke relatie met de omgeving.
- Het is als bedrijfspand met bovenwoning illustratief voor de ontwikkeling van de middenstandswijk Sprengenbos.

Hoe mooi deze stedenbouwkundige teksten ook zijn, de echte kleur aan het pand wordt natuurlijk gegeven door de opeenvolgende bewoners van het pand. Zij komen in dit artikel dan ook uitvoerig aan de orde.

voor de etalageruiten. "Ik herinner me mijn vader aan onze grote keukentafel", vertelt dochter Pum. "Nachtenlang was hij daar aan het werk, de hele tafel vol schroefjes en draadjes. Hij was altijd bezig met weer iets nieuws uit te denken en daar had hij enorm veel plezier aan."

De Spiegel Nr 20 11-02-1950

GEEN MYSTIFICATIE, MAAR.... KNAP WERK

vraagtekens met vele lampjes, een stofzuiger, een glas. En gebeel achterstaan stond dan nog een dichtgetimmerd ... nachtkastje, waarin de „magier" zijn geheim verborgen heet te hebben.
Voor een interview had hij weinig tijd, maar hij wilde ons toch wel even vertellen, dat het al de tweede avond was, die zijn impresario (want die heeft hij!) georganiseerd had en dat zijn experimenten reeds tot ver buiten Apeldoorn bekend waren, ja, dat er zelfs al een fotoreporter voor een Amerikaans blad bij hem was geweest.
Inhussen begonnen enkele kellners het zaaltje vol stoelen te zetten, die zij door een luik in de vloer naar boven haalden, en toen die allemaal stonden, bedacht ik, dat zo'n avond, als het zaaltje vol liep — en het zou die avond tot twee maal toe vol lopen — in ieder geval winstgevender moest zijn dan het repareren van fietsen.
Kort daarop kwam het publiek.
Het merendeel uit Apeldoorn en omgeving, doch er bleken toch ook mensen bij te zijn die van heel ver waren gekomen.
De „voorstelling" begon zonder veel inleiding. Wat vreemd nog stond de uitvinder voor de microfoon —

VAD-bussen vielen stil op de weg

Natuurlijk gingen de verhalen snel rond van alle wonderlijke dingen die gebeurden in 'de donkere kerkhofbossage aan de Soerenseweg', zoals de lokale krant de omgeving - met veel gevoel voor drama - omschreef. Het duurde dan ook niet lang of Arnoud Damsté stond op het podium van La Bordelaise (tegenwoordig Finnegan's Irish pub op het Caterplein, BG) om voorstellingen te geven van zijn magische experimenten. De 'Tovenaar van Apeldoorn' liet een grammofoonplaat draaien door water op een bos bloemen te gieten. Raakte hij de bloemen aan, dan hield de plaat weer op maar begon er ergens een stofzuiger te zoemen. Hij stond erom bekend dat hij de VAD-bussen, die pal langs zijn huis reden, abrupt tot stilstand kon brengen. De chauffeurs begrepen er niets van... Dat Arnoud op afstand (via een magnetisch apparaat dat op de begraafplaats stond) de elektronische circuits in de bus kon manipuleren; daar was niemand van op de hoogte. Hij vertelde bijna nooit over zijn 'uitvindingen'.

Verkeersspel

Door zijn sensationele magie raakte Arnoud Damsté in de naoorlogse jaren snel bekend in het hele land als de 'Tovenaar van Apeldoorn'. Philips, KLM, een keur van technische experts kwamen graag kijken naar zijn kunsten. Hij werd ook gevraagd voor allerlei optredens: Arnoud stond op vele podia, onder meer op een beurs in Den Haag en in het casino aan het Leidseplein in Amsterdam. Hij deed ook mee aan Elektronen Wonderland (1950), een rondreizend spektakel van de (toen radio-) omroep NCRV langs steden met de nieuwste snufjes op het gebied van elektronen. Daarnaast zette hij zijn kennis in voor maatschappelijke doeleinden: op de RAI-techniekbeurs in 1956 presenteerde hij een elektronisch spel dat de kennis van verkeersborden testte (gemaakt in samenwerking met de Apeldoorner W. Jansen). '300 meter draad op een bord van 3 vierkante meter' vermeldt een krantenartikel met verbazing over dit bijzondere spel.

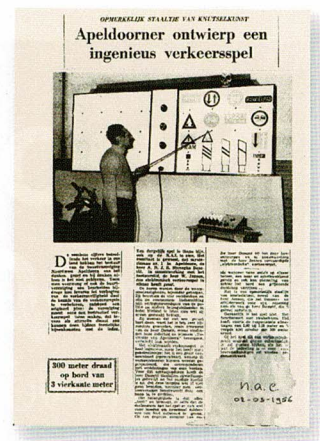
OPMERKELIJK STAALTJE VAN KNUTSELKUNST

Apeldoorner ontwierp een ingenieus verkeersspel

300 meter draad op bord van 3 vierkante meter

n.a.e.
01-03-1956

Fietsenmaker tot 1999

In latere jaren werkte hij aan een draadloze verlichting voor fietsen, zonder meer revolutionair voor die tijd. "Hij moest daarop patent aanvragen, maar daar hadden we het geld niet voor. Ik weet nog dat er heren van Gazelle langskwamen om te praten met mijn vader", vertelt dochter Pum. "Maar die zijn helaas afgehaakt, waarom is me nooit duidelijk geworden." Haar vader overlijdt onverwachts in 1968, na wat een relatief eenvoudige operatie zou zijn – een hard gelag voor zijn vrouw en kinderen. Zoon Ruud neemt de fietsenzaak over en blijft actief als fietsenmaker tot eind 1999. Hierna wordt het huis verkocht: de volgende bewoners knappen het pand mooi op. Sinds enige jaren zijn Hans Brokking en Jolanda Knobel de bewoners. Intussen is het huis 101 jaar oud en nog steeds een blikvanger. Zeker nu je weet dat hier ooit de 'Tovenaar van Apeldoorn' woonde.

Beyke Goris